

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
21 червня 2023 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2023. 96 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

**БАЛАН Дмитро Дмитрович,
МЯГКИХ Геннадій Геннадійович**

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ» З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ БОЙОВИХ ДІЙ. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність. Стрімкий розвиток інформаційних систем і технологій протягом останніх десятиліть спричинив суттєвий вплив на всі без винятку сфери людської життєдіяльності, в тому числі на військову сферу. Як наслідок, це призвело до появи принципово нових концепцій ведення збройної боротьби та військових конфліктів, які стали наріжним каменем для нових якісних змін, що відбувалися в арміях розвинених у військовому відношенні країн світу. Слід зауважити, що не зважаючи на значні кроки, які були зроблені військовим керівництвом нашої держави з початку бойових дій на сході України, сьогодні Збройні Сили України знаходяться тільки на початковому етапі тих якісних змін, які можуть бути отримані від впровадження новітніх інфокомунікаційних технологій в усі сфери діяльності Збройних Сил України.

Разом з тим, відкриваючи нові можливості, інформатизація Збройних Сил України потребує вирішення значної кількості наукових, технічних та організаційних проблем, ключовою з яких, особливо на початковому етапі, є проблема підготовки фахівців, які володіють сучасними інформаційними технологіями, мають практичні навички використання останніх у професійній діяльності, не залежно від видів чи родів Збройних Сил України.

Постановка задачі. Враховуючи зазначене, сьогодні перед ВІТІ – єдиним міжвидовим вузом, який здійснює підготовку військових фахівців у галузі інформаційних технологій – постає завдання пошуку таких форм навчання, методів та засобів, які сприяють ефективному формуванню інформаційної компетентності сучасного фахівця, інтенсифікують процес навчання, підвищують його ефективність та забезпечать високий інтерес до наших випускників як з боку організацій-замовників, так і в зоні проведення бойових дій.

Основні положення. Аналіз зарубіжного досвіду професійного навчання засвідчує, що останні роки для проектування ефективних технологій професійної підготовки використовуються моделі майбутнього фахівця. В основу більшості таких моделей покладено поняття „ключові компетенції”, яке трактується як загальна здатність фахівця мобілізувати в ході професійної діяльності здобуті знання та вміння, а також використовувати узагальнені способи виконання дій.

Однією з ключових компетенцій, якими у процесі навчання має оволодіти майбутній фахівець, Радою Європи визначено компетенції, пов’язані з появою інформаційного суспільства. До таких інформаційних компетенцій відносяться:

володіння навичками роботи з різними джерелами інформації: комп'ютеризованими і не комп'ютеризованими; вміння самостійно шукати, систематизувати, аналізувати і відбирати необхідну інформацію, перетворювати, зберігати і передавати її з допомогою комп'ютерів; орієнтуватися в інформаційних потоках, вміти виділяти в них головне і необхідне, свідомо сприймати інформацію, що розповсюджується в мережі Інтернет; володіти навичками використання засобів інформаційних технологій; використовувати в процесі вирішення навчальних та професійних завдань інформаційні та телекомунікаційні технології; мати навички роботи з прикладним програмним забезпеченням загального і спеціального військового призначення.

Проаналізувавши останні дослідження, а також зустрічаючись з певними проблемами при підготовці спеціалістів та спираючись на досвід проведення бойових дій, виникла потреба проаналізувати і виокремити певні слабкі місця з метою їх ліквідації. Тому нашою метою є вивчення вимог до спеціалістів з інформаційних систем та технологій з боку майбутніх командирів та начальників різних родів військ, оновлення навчальних програм зі зміною зовнішніх вимог до даних спеціалістів, звернути увагу на проблеми які виникають при підготовці спеціалістів і як наслідок запропонувати деякі рекомендації для підготовки висококласних та затребуваних фахівців.

Збройні Сили України, починаючи з 2014 року, активно включилися в становлення інформаційного простору. Однак на цьому шляху виникало чимало труднощів, пов'язаних насамперед з недостатньою технічною базою, складним фінансовим забезпеченням цього процесу, неналежним законодавчим супроводом, а також відсутністю ґрунтовних наукових досліджень процесу формування інформаційного суспільства та його складових з урахуванням кращого зарубіжного досвіду, зокрема розгляду державницько-управлінського підходу до вирішення даної проблеми. Необхідність цього зумовлена тим, що зміни, які відбуваються в суспільстві в цілому та в Збройних Силах України зокрема внаслідок розвитку інформаційних технологій, суттєво впливають на зміст, функції та цілі управління як Збройних Сил України так і державою. Це вимагає розвитку всієї системи державного управління, її перегляду з орієнтацією на здобутки найкращого зарубіжного досвіду та власного досвіду набутого в ході проведення бойових дій.

Рух до інформаційного суспільства набуває все більш стрімкого характеру. Особливо швидкими і помітними є зміни в царині інформаційно-комп'ютерних технологій. Це призводить до того, що існуючі методики підготовки фахівців у цій галузі необхідно постійно розвивати, не зупинятися ні на рік. При цьому ключовим принципом і стратегічним напрямком такого процесу повинно стати максимальне наближення навчального процесу до вимог Збройних Сил України. З іншого боку, необхідним є органічне поєднання фундаментальних та прикладних знань і забезпечення достатнього фундаментально-освітнього і наукового рівня навчального процесу – інакше інститут просто перетвориться на навчальний центр сержантського складу.

Про існування проблем свідчить, зокрема, таке спостереження: кожні 2-3 роки спеціаліст у галузі інформаційних систем та технологій повинен підвищувати свою кваліфікацію та перенавчатися з метою оновлення своїх знань. Це неминуче означає, що значна частина інформації, яку курсант засвоює на молодших курсах, на момент отримання ним диплому вже встигає застаріти.

Іншим викликом є необхідність якомога більш ранньої участі курсантів у серйозних практичних проектах.

Нарешті, ЗСУ вимагають все більшої кількості фахівців, здатних до проектування складних інформаційних систем і колективної роботи над ними, до створення якісних, гнучких і надійних компонентів.

З цього випливає, що система вищої військової освіти, зокрема інститут, його науково-педагогічний склад та польова компонента повинні забезпечувати навчальний процес на належному рівні.

Одна з ключових проблем, яку необхідно вирішити на шляху підготовки спеціалістів, – якомога більш раннє залучення курсантів до виконання практичних проектів в умовах, якомога більш наближених до реальних. Йдеться і про індивідуальну роботу, і про участь курсантів у великих групових проектах, оскільки саме цього вимагає сучасна комп'ютерна інженерія, і саме такою роботою випускникам найвірогідніше доведеться займатися у повсякденній військовій діяльності. Тому ВІТІ застосовує технологію проектного навчання.

Метод проектів набув поширення і популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань та можливостей їх практичного застосування для розв'язання конкретних професійних проблем у ході сумісної діяльності курсантів. Результат проектної діяльності можна побачити, усвідомити і, головне, використати в реальній практичній діяльності. Аналіз сутності поняття «метод проектів» дозволяє визначити його як сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, прийомів і дій курсанта, які здійснюються у певній послідовності для досягнення поставленої мети – самостійного розв'язання особисто значущої професійно спрямованої проблеми. Результат розв'язання цієї проблеми має бути оформлений у вигляді конкретного продукту діяльності курсантів. Нижче представлені етапи діяльності викладача і курсантів на занятті за проектною технологією.

Етапи діяльності	Зміст діяльності		Способи організації
	Викладач	Здобувач	взаємодії
Підготовка: визначення теми та мети проекту	Розповідає про задум, мотивує, допомагає у визначенні	Обговорюють, шукають інформацію	Навчальний діалог, можливо дискусія

	завдань для досягнення поставленої мети		
Планування	Пропонує, коригує, ідеї, висуває пропозиції	Формулюють завдання та обговорюють їх	Спільне визначення мети діяльності
Прийняття рішень	Спостерігає, опосередковано керує діяльністю	Обирають оптимальний варіант	Ситуація вільного вибору, дискусія
Збір інформації	Спостерігає, опосередковано керує діяльністю	Збирають інформацію із різних джерел	Добір навчального матеріалу
Аналіз інформації, формулювання висновків	Коригує, спостерігає, радить	Аналізують інформацію	Створення навчального дидактичного матеріалу
Захист проектів та їх колективний аналіз	Обговорює запропоновані варіанти разом з здобувачами	Презентують проекти, обговорюють їх, оцінюють зусилля кожного здобувача і команди в цілому, враховують використані можливості, наявність творчого підходу	Участь здобувачів в оцінюванні проекту

Висновок. Використання методу проектів в професійній підготовці майбутніх фахівців надає можливості активізувати пізнавальну діяльність, заохочувати прагнення та інтерес до навчання, тому що розвиває самостійність мислення, навчає роботі у співпраці, максимально наближене до умов професійної діяльності, має високу мотивацію, сприяє розвитку аналітичних, комунікативних, дослідницьких умінь курсантів, дозволяє набути досвід професійної діяльності ще у процесі навчання у ВІТІ ім. Героїв Крут, розвиває

навички роботи в групі і, нарешті, дозволяє побачити конкретний результат своєї діяльності, що є мотивуючим фактором до навчання.

Значного прогресу можна досягти в галузі освіти з впровадженням відповідних комп'ютерних технологій, які зможуть зробити процес здобуття військової освіти більш гнучким, індивідуалізованим і одночасно нададуть змогу курсантам використовувати глобальні ресурси для навчання, спілкуватись та обмінюватись досвідом із курсантами та студентами інших міст, країн тощо.

Тому особливу увагу ВІТІ ім. Героїв Крут приділяє формуванню відповідних інформаційних ресурсів, а також баз знань та даних, представленню результатів наукових досліджень і розробок за допомогою таких платформ як Moodle, Google Workspace та Microsoft Office 365.

БОДНАР Світлана Вікторівна

ВІДЕОЛЕКЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Не викликає сумніву, що сьогодні комп'ютерні технології стають дедалі більш розповсюдженим засобом комунікації. Не виключенням є і освітня галузь, яка націлена на розвиток самостійної, творчої, незалежної особистості фахівця, готового до активної участі в життєдіяльності своєї країни, тому в українських ЗВО зараз активно залучаються нові технологічні засоби в процес навчання. Віртуальна комунікація поступово замінює реальну, впроваджуючи в освітнє середовище віртуальне мережеве спілкування та хмарні технології як інструменти обміну інформацією. Однією із сучасних форм організації навчального заняття у закладах вищої освіти виступає відеолекція, як потужний носій наукових знань, засіб їх поширення, обговорення та передавання. На сьогоднішній день в освітньому процесі активно запроваджуються відеолекції у різних їх видах та з різних дисциплін. Вони представлені на таких освітніх платформах, як: Prosvita, Prometheus, Coursera, EdEra, My Education Key, Future Learn; Udemy, Khan Academy; Duolingo, Canvas Network тощо. Тобто використання інтернет платформ масових відкритих інтерактивних курсів в освітній галузі має тенденцію переходу від виняткової реалізації проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності.

Відеолекцію як жанр наукового дискурсу досліджували такі вчені, як: Д. Бучинська [2], Г. Джевага [3], Д. Настас [5], М. Томахів [7], А. Тютюнник [8], Т. Bell [10], J. Cadiz, A. Balachandran & E. Sanocki [11], S. Demetriadi & A. Pombortsis [12] та інші. Аналіз робіт означених науковців показав їхній вагомий внесок у вирішення сучасних педагогічних завдань. Однак при цьому не всі сторони означеного лекційного процесу були досліджені, тому проблема використання відеолекцій як сучасної форми організації навчального заняття залишається назрілою і потребує подальшого вивчення і конкретизації